

Список використаних джерел

1. Моніторинг реабілітаційних центрів і опитування людей, що проходять реабілітацію від наркозалежності. URL:https://aph.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/rehabilitation_for_print.pdf дата звернення: 25.04.2021).
2. Зайнышева И. Г. Технология социальной работы: учеб. Пособие – М. : ВЛАДОС, 2012. – 240 с.

Шпиг Н. О.,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії морального, громадянського та міжкультурного виховання
ІПВ НАПН України (Київ, Україна)

ПАРТНЕРСТВО ШКОЛИ ТА СІМ'І ЩОДО ПРОФІЛАКТИКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ

Нажаль, на сьогодні насильство залишається однією з актуальних проблем українського суспільства. Наразі це одна з найрозповсюдженіших форм порушення прав людини. Найскладнішим для протидії залишається домашнє насильство, в тому разі й щодо дітей.

За даними, що опублікував Міжнародний дослідницький центр «Інститут економіки і миру» Україна в 2016 році нарівні з такими країнами як Сирія, Південний Судан, Ємен, Ірак, Афганістан, Сомалі потрапила в десятку найбільш небезпечних країн світу (8-е місце) і зайняла 156 місце в загальному рейтингу мирних країн та держав із найбільшими проявами насильства за 2016 рік [6].

Безапеляційним аргументом актуальності роботи по профілактиці домашнього насильства слугують статистичні дані, оприлюднені під час голосування за Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Зокрема зазначалося, що понад 3 мільйони дітей в Україні щороку стають свідками актів насильства в сім'ї. Також невітійною є й статистика, яка засвідчує, що 1500 жінок щороку помирають від рук власних чоловіків, а свідками цього часто стають діти. Наукові дослідження засвідчують, що діти скривджених матерів у 6 разів схильніші до суїциду, а 50 % таких дітей в подальшому стають наркоманами. Майже 100 % матерів, які зазнали насильства, народили хворих дітей - переважно з неврозами, заїканням, енурезами, церебральним паралічем, порушенням психіки. Домашнє насильство в Україні - причина 100 тисяч днів госпіталізації, 30 тисяч звернень до відділів травматології, 40 тисяч викликів лікарів. Проте лише 10% від загальної кількості постраждалих звертаються за допомогою [6].

Наукові пошуки щодо оптимізації проблеми насильства, в тому разі й сімейного, представлені в наукових доробках низки зарубіжних та вітчизняних науковців. З-поміж них: У. Гарбаріно, Дж. Джейк, К. Леві-Строс, К. Лоренс, С. Палмер, Т. Сафонова; Л. Алексєєва, М. Головатий В. Щербина-Прилука, А. Капська, О. Коломієць, Г. Лемко, А. Мудрик, М. Панасюк, І. Трубавіна та ін.

Вважаємо, що реагувати на проблему, зокрема домашнього насильства необхідно в контексті мультидисциплінарного підходу. Рівень первинної профілактики, за умови систематичного реагування можна оптимізувати на основі партнерської взаємодії школи та сім'ї. Визначимо, що важливою передумовою успішної профілактичної роботи по профілактиці домашнього насильства є усвідомлення важливості такої діяльності усіма сторонами взаємодії. Партнерство – це спільна діяльність декількох сторін, своєрідна колективна робота. В ідеальному партнерстві партнери навчаються один у одного та впливають один на одного та є відкритими і активними учасниками взаємодії [4].

Доречним буде також вказати на синтез існуючих проявів насильства (фізичне, моральне, психологічне, економічне та ін.) Адже, коли дитина стає свідком насильницьких дій об'язера, вона автоматично стає жертвою як мінімум морально-психологічного насильства, а у випадку прямого насильства – дитина є жертвою ще й фізичного насильства.

Основними формами роботи щодо соціальної профілактики насильства над дітьми є: індивідуальна та групова. Серед методів індивідуальних форм роботи важлива роль належить консультаціям та психотерапевтичним бесідам з батьками та дітьми. Серед методів групових форм роботи слід відзначити тренінгові заняття, які можуть проводитися як з батьками, так і з дітьми. Останнім часом практикуються спільні тренінги батьків та дітей.

Соціально-профілактична робота з сім'єю спрямована на попередження неконструктивної взаємодії між членами сім'ї, тобто різних форм насильства, помилок у сімейному вихованні, формування різних видів хімічної залежності у членів сім'ї, виявлення потенційно неблагополучних сімей.

Одним із методів профілактичної роботи є метод «Педагогічний десант». Цей метод передбачає виступи соціального педагога на підприємствах та установах де працюють батьки, у мікрорайонах, на літніх майданчиках. Метод передбачає надання інформації батькам про: поняття «насильство», його форми, види, рівні; засоби та установи, які допомагають потерпілим від насильства у кризових ситуаціях. У процесі застосування методу «педагогічний десант» можливе попереднє опитування з метою виявлення актуальних проблем батьківсько-дитячої взаємодії. Така робота передбачає відповіді соціального педагога на актуальні для батьків запитання, групові та індивідуальні консультації фахівця, виставки соціально-педагогічної літератури, тематичні стінки, анкетування батьків, надання послуг просвітницького характеру, налагодження контакту з дітьми.

Потужним впливом щодо реалізації профілактики домашнього насильства володіє метод «Батьківські університети». Це організаційна форма просвітницької роботи, розрахована на постійний склад слухачів, систематичне проведення лекцій та практичних занять. Мета таких занять – пропаганда відповідних знань про форми і види насильства над дітьми та його негативні наслідки для населення, надання батькам допомоги в аспекті профілактики жорстокого поводження з дітьми, сприяння поглибленню зв'язків між школою та сім'єю. Пропонуємо орієнтовну тематику занять батьківського університету: «Поняття про жорстоке поводження з дітьми», «Права дитини в сім'ї», «Права та обов'язки дитини в школі», «Роль батьків у педагогічному процесі захисту прав дітей у ЗНЗ», «Суб'єкти протидії жорстокому поводженню з дітьми в сім'ї», «Насильство в сім'ї: його види, наслідки, шляхи попередження» тощо.

Важливого значення набувають тренінгові заняття соціального педагога школи з батьками й дітьми щодо профілактики домашнього насильства. Певного поширення набули семінари, практикуми, а в умовах сучасного стану організації навчально-виховного процесу у ЗНЗ актуальними стали тематичні вебінари з визначеної проблематики.

Перспективними напрямками, що заслуговують на подальше вивчення є питання: проектної діяльності у межах мультидисциплінарної команди з профілактики насильства над дітьми; зв'язків з громадськістю з метою актуалізації на суспільному рівні проблеми насильства над дітьми в сім'ї; лобювання соціальним педагогом ЗНЗ інтересів бездоглядних дітей щодо яких здійснюється домашнє насильство у владних структурах та ін.

Список використаних джерел

1. Белкіна-Ковальчук О. В. Соціально-педагогічна робота із протидії жорстокому поводженню в загальноосвітніх навчальних закладах / О. В. Белкіна-Ковальчук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2009. №21. С. 40 - 49.
2. Бойченко Т. Є. Освітні профілактичні програми / Т. Є. Бойченко. – К. : Главник, 2006. 128 с.
3. Дибайло В. Розширення можливостей недержавних організацій через залучення волонтерів та створення мереж / В. Дибайло, Ш. Малеріус, Л. Гривняк, С. Бартоломеюссен. К., 2004. 98 с.
4. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 [Електронний ресурс] Режим доступу : https://ips.ligazakon.net/document/T172229?ed=2017_12_07
5. Запобігання насильству в сім'ї. Практичний посібник для дільничих інспекторів міліції / за ред. О. В. Ляковської. – К. : Школа рівних можливостей, 2004. – 108 с
6. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/MUS30017>